

שער הארות ז"ן

פרק א תרסח

אבל יש שינוי אחד ביניהם, והוא כי רחל היא דבוקה עם ז"א אחור באחור ממש בכותל אחד בין שניהם, עד שצריך נסירה להפרידם ולהחזירם פנים בפנים, אבל יעקב אף על פי שעומד בפני ז"א מחציו ולמטה אינו דבוק עמו ממש, ויש אויר פנוי ביניהם כמ"ש לקמן. וטעם הדבר בקיצור הוא, לפי שרחל היא נוק' דז"א עיקרית, והנה היא אספקלריא דלא נהרא מגרמה כנודע, ואינה נתקנת רק על ידי ז"א בעלה, ולולא שמתחילתה היתה עצם מעצמיו ובשר מבשרו בתכלית הדיבוק והקישור הנזכר, לא היה חושש אחר כך לתקנה ולהאיר לה כל הצורך לה, אבל ביעקב לא הוצרך ענין זה, דלא שייך ביה האי טעמא.

ישורש ביאור ענין זה הוא כי הנה אבא עיקר הארתו היא ליעקב, כמבואר אצלינו תיעב על פסוק ויקם עדות ביעקב, כי יסוד אבא אשר בתוכו הדעת דז"א הנקרא עדות הנה הוא ליעקב, ועיין שם. ואמנם מה שמאיר בז"א הוא דרך העברה בעלמא, ולכן אין צורך ליעקב להדבק עם ז"א בכותל ומחיצה אחת בלבד בין שניהם, אלא מרחוק, וזהו שאמר הכתוב תיעב מרחוק ה' נראה לי, וביארו בספר הזוהר בכמה מקומות, כי מרחוק הוא חכמה, כנזכר בפרשת בהעלותך תיעב ובפרשת שמות תיעב על פסוק תיעב ותתצב אחותו מרחוק, כי כל הארות אבא הם מרחוק ולא מקרוב.

ואחד שנתבאר ענין ישראל ורחל יעקב ולא, נבאר עוד ענינם, וגם הארות רבות אחרות שיוצאות מז"א ולחץ. והם בחינות ב' המטות, מטה האלהים ומטה משה, ודור המדבר, וענין יעקב ועשו, וענין הערב רב שנתערבו בדור המדבר, וענין ג' מתנות באר ומן ועני כבוד, וענין המרגלים וכלב ויהושע, וענין הנהו ג' נקודין הנזכרים בספר הזוהר פרשת תצוה תרסט שהם ישובא חורבא וגן עדן הארץ, וענין אפרים בן יוסף, וענין פעור, וענין הסלע.

והנה כבר נתבאר אצלינו ענין ב' בחינות מוחין שיש לז"א מאבא ומאמא, ומתלבשין תוך נה"י דאבא ותוך נה"י דאימא, ונה"י דאבא מתלבשין תוך נה"י דאימא, ונה"י דאימא תוך ז"א עצמו. גם נתבאר אצלינו תיעב כי יסוד אימא נשלם בחזה דז"א, ולכן עד שם היו מכוסים מוחין דאבא תוך נה"י דאימא, ומהחזה ולמטה הוא מתגלה היסוד דאבא, ולסיבה זו יצאו שם מחוץ לז"א ב' פרצופים, כי מיסוד אמא, ר"ל מהחזה ולמטה שנתגלו אורותיה, מאורותיה יצאת רחל מאחורי שיעור מקום זה, ומלפניו יצא פרצוף יעקב גם כן בשיעור מקום זה, אלא שהוא מהיסוד דאבא שנתגלה עתה מהחזה ולמטה ומסתיים עד שיעור פי היסוד דז"א שוה בשוה.

הנהות וציונים

תרסח. עץ חיים שער ל"ב פ"א דף ל"ד ע"ד. תרסט. זוה"ק ח"ב דף קפ"ד ע"ב. עתה. דף מא ע"א. תיעב. לעיל דף מ"ד ע"ב. הערב. שער הפסוקים דף מ"ט ע"ד. תיעב. יומיה לא ב. תיעב. עיין זוה"ק ח"ג דף קצ"ד ע"א וע"ב. תיעב. זוה"ק ח"ב דף י"ב ע"א. תיעב. שמות ב' ד.

ובזה תבין טעם אחר למ"ש לעילתם
למה מהארות אימא יוצאות ב'
נשים לאה ורחל, ומאורות אבא אינו
יוצא רק פרצוף אחד של יעקב לבדו
בפנים דו"א, וזהו טעם אחר והוא אמיתי
ועיקרי, כי הנה באמת הוא שגם הארות
אבא מוציאים לחוץ ב' פרצופים דרך
פנים כמו שאורות אימא הוציאו ב' דרך
אחורי ז"א, ואלא ששם באחור יצאו א'
למעלה עד החזה וא' למטה מהחזה,
אבל כאן שניהם יצאו למטה מהחזה.
והטעם הוא כמ"ש לעילתפא שאין ראוי
שהיו פני ז"א מכוסין בלתי מאירין
דכתיבתפא באור פני מלך חיים עיין שם,
ולכן יצאו שניהם למטה מהחזה. וגם
לטעם אחר הנזכר לעיל, שלהיות אורות
אבא מהחזה ולמעלה סתומים בב' כסויים
לא הוציאו שם שום בחינת אורות כלל,
אלא למטה מהחזה שנפסק יסוד אימא
ואין להם רק מסך אחד לבדו שהוא
היסוד דאבא עצמו, ואף על פי שעדיין
יש כאן מסך אחד, עם כל זה יש להם
כח להוציא כאן ב' פרצופים ביחד, לפי
שגם אורות דאימא המגולים כאן בלי
שום מסך סייעו את אורות אבא ונתנו
בהם כח להוציא ב' פרצופין יחד כאן
למטה. אבל אורות דאימא בהיותם
למעלה מהחזה, שגם הם לא היה להם
רק מסך אחד לבד, לא יכלה להוציא ב'
פרצופים שם למעלה, רק את לאה לבדה,
והטעם לפי שאין שם אורות אחרים
מגולים לגמרי שיאירו בהם, כמו שיש
למטה אורות אימא המגולים לגמרי
המוסיפים כח באורות דאבא להוציא ב'
פרצופים במקום אחד למטה.

אמנם הארות אימא הם לז"א ורחל ביחד,
כי החסדים נותנם לז"א והגבורות
לנוק'. ושניהם ביסוד אימא דבוקים יחד,
לכן גם זו"ן שמקבלים הארחם דבוקים
יחד, ובפרט עם מ"ש במקום אחרתפא כי
בעת היותם דבוקים אחור באחור
מהגבורות דאימא לבדם נעשה כותל אחד
לשניהם, חציו לז"א כעובי הכותל וחציו
עובי הכותל לנוק'. שהרי כולו בחינת
גבורות בלבד. אבל בעת הנסירה להחזירים
פנים בפנים כתיבתפא ויסגור בשר
תחתונה, וביאורו באדרא רבא דף קמ"ב
ד"ב ובאתרא שקיע רחמי וחסד, פירוש
נעשה הכותל שלו מהחסדים כותל שלם
לעצמו, וגם לה כותל שלם לעצמה
מהגבורות, שגם חצי כותל שלו של
הגבורות נסרו ונפלו וניתנו אליה כמ"ש
בסוד השופר, וכמבואר אצלנו בסוד
ברכה אבות ודאש השנהתפא עיין שם.

ובזה נבא אל כותנתינו בענין שאר
האורות היוצאות מז"א כנזכר
לעיל, שהנה להיות שיסוד אבא המוציא
את יעקב הוא בריחוק מז"א, ואינם
מתדבקים יחד עם היותם פני ז"א נגד
אחורי יעקב, ורחוקים זה מזה, אם כן
מוכרח הוא שבאמצע שניהם באותו אור
וחלל שביניהם יאירו שם הארה כל
שהוא, ואחר כך יאירו ביעקב עיקר
ההארה האמיתית, כי ההארה בצאתה
מז"א מוכרח הוא שתכף בצאתה מאירה
שם סמוך לז"א ממש, ואפילו אם אחר
כן תתרחק ותאיר ביעקב לא מפני זה
תבטל אותה הארה הראשונה, אם כן
מוכרח הוא שיש בחינת הארה אחת
מפסקת בין פני ז"א לאחוריים דיעקב.

הנחות וצינונים

תרפ"ו. עץ חיים שער מ' פ"ח. תרע"ח. בראשית ב' כא. תרע"ט. שער הכוונות דף צ"א סוף ע"ב. תרפ"ו. דף
מ"ד ע"ב. תרפ"א. שם. תרפ"ב. משלי טז טו.

תוך גופא דז"א ויוצא ממנו דרך האחור, ושם יוצא עד מצח הפנים דרחל נוק' דז"א, ונעשה שם בחינת תפילין דראש דרחל הנקראת תפלה דיד דז"א, והבן זה האיך בערך רחל נקרא ראש ובערך ז"א נקרא יד, כי היא נקשרת בזרועו שמאלי כמ"ש אצלינו בכוונת תפילין עיין שם.

ונמצא כי דור המדבר הזאת היא לאה אשת יעקב, בסוד תיפסה ויעקב איש תם, שכבר ביארנו במקום אחר תיפסה שלאה נקראת ת"ם, לפי שהיא בחינת קשר תפלה דראש דז"א, ולוקחת ד' אלפין דארבע אהי"ה שיש בנה"י דאימא שבהם מלובשים מוחי ז"א מצד אימא לעשות מוחין שבה, והם בגימטריא מד"ת כנזכר לעיל תרפו על פסוק תרפח ומדת ימי מה היא, וכאשר תסיר הד' אלפין הפשוטות ששורשם בזעיר ישארו בה כמגין ת"ם. וכן הענין כאן ביעקב, ולכן נאמר ויעקב איש תם, בעלה דתם, כנזכר בספר הזוהר פרשת שלח לך דף כ"ג ע"ד קס"ג תרפט ובכמה מקומות.

ונמצא כי פרצוף זה הנקראת דור המדבר אינה נגמרת תיקונה עד אחר כמה בחינת הארות, הארה א' היא בתחילה כאשר יצא יסוד אבא דרך פנים מחוץ לז"א להוציא את יעקב, ואז קודם שיאיר ליעקב האיר במקום זה הנקרא דור המדבר כנזכר לעיל, כי תכף בצאתו מאיר סמוך לז"א ואחר כך מתרחק יותר ומאיר ליעקב עצמו. ואמנם עיקר הארה זו היתה ביעקב, כי זו היא כוונת האור להוציא ליעקב, אלא שדרך העברה בעלמא האיר במקום דור המדבר כנזכר

והנה זאת ההארה שאמרנו שמפסקת בין פני ז"א אל אחורי יעקב היא בחינת לאה אשת יעקב, כי כמו שיש לאה אחת באחורי ז"א כך יש לאה אחרת באחורי יעקב, ומבחינת לאה זאת יצאו דור המדבר שיצאו ממצרים. וכדי שלא תחולף בדברינו בין לאה ללאה נכנה ללאה זאת הב' שבאחורי יעקב דור המדבר לסיבה [הנ"ל], ובכל מקום שנזכר כאן דור המדבר הוא ענין לאה זאת הב'. ואמנם דור המדבר זה אחוריה ג' פני ז"א ופניה נגד אחורי יעקב, כי מ"ש לעיל שלאה פניה נגד אחורי ז"א, כן דור המדבר פניה נגד אחורי יעקב.

ואמנם ענין יציאת פרצוף דור המדבר כאן תיפסה מקומו, אלא שאנחנו באנוהו בענין כוונת תפילין דראש והקשר שלהם דיעקב, ותפלה של יד שהוא דחל אשת ישראל והקשר שלהם עין שם תיפסה, ששם נתבאר באורך הדרוש הזה. אך הענין בתכלית הקיצור הוא שבה אחורי רישא דז"א יש חד קוצא ודעיר, תמשך דרך האחור ומסתיים עד אחור כנזכר מן האחור כנ"ל, ושם הוא מכה בגופא דז"א עצמו באחוריו מב' הצדדים, ונכנסת ההארה ההיא בתוכו בכה ההכאה, ובוקעת ויוצאת מגופא דז"א דרך פנים שלו, ומשם מכה באחורי רישא דיעקב ונמשכת עד מצחו ופניו, ושם נעשים בחינת תפילין דראש דיעקב, ומכה ההכאה גדולה חוזר האור לאחוריו ומצא קשר תפלה דראש דיעקב הנזכר, והוא בחינת דור המדבר הנזכר, שכן לאה היא בחינת קשר תפלה דראש דז"א. ואחר כך עוד חוזר האור לאחור, ונכנס

הגהות וציונים

תרפ"ג. בעץ חיים הגירסא: אין כאן. תרפ"ד. שער הכוונות דף י"א ע"ג, שער מאמרי רשכ"י דף נ"ו ע"ג. תרפ"ה. בראשית כה כז. תרפ"ו. עץ חיים שער ל"ח פ"ח, שער ההקדמות דף נ"ג ע"ד. תרפ"ז. דף מ"ז ע"ד. תרפ"ח. תהלים לט ה. תרפ"ט. ע"ב.

גם בזה יובן ענין דור המדבר, כי הנה הם בני יעקב, ואנו רואים כי הם קרובים לז"א יותר מיעקב אביהם. אבל הענין הוא כי ודאי הוא שלא היה דור גדול כדור המדבר, אמנם הם טפלים אליו לסיבה הנזכרת שהם יושבים באחוריו ויונקים דרך עורפו כנזכר, ועוד שמלבד טעם זה הנה יעקב אביהם תחילה ירש מקום שלו החיצון ההוא, ואחר כך על ידי מעשיו נתעלה מדרגת אחר מדרגה עד שנעשה מרכבה לפני לפני אל ז"א עצמו, אשר זהו סוד היסוד לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, והבן זה.

ודע כי כל נשמות דור המדבר כולם היו באים מזאת הנוק', ונקראת דור המדבר על שמם כנזכר לעיל, והיא אשת יעקב. וביאור ענין זה הוא כי הנה נתבאר אצלינו תימצא בענין בחינות שיש לרחל נוק' דז"א שהיא רחל אשת ישראל, ואמרנו שאחר שחטא אדם הראשון לא חזרו שניהם עוד להיותם פנים בפנים (ס"ח) עד בנין בית המקדש דשלמה ע"ה, אבל בזמן דור המדבר היו אחור באחור. והנה ודאי הוא שבחינת זווג עליון לא נתפסק אפילו בימי דור המדבר כי אם לגבי (ס"א) (א"י) זווג יעקב ולאה נקרא עליון זו"ן (ס"א א"י), אמנם הענין הוא כי ודאי הוא כי זו"ן היו אחור באחור בהיותם במדבר, ולא היה בהם זווג כנזכר בספר הזוהר פרשת תרומה תימצא, אמנם הזווג שהיה

לעיל, ואחר כך בעת הכאת קוצא דשערי באחורי גופא דז"א כנגד החזה באחורי ז"א כדי להוציא תפילין של ראש דיעקב כנזכר לעיל.

גם הארה זו קודם שתגיע ליעקב פוגעת במקום הזה הנקרא דור המדבר, וגם זו הארה בעלמא דרך העברה כי עיקרה היא ליעקב. וכבר ביארנו בכוונת תפילין תימצא, כי כשעוברת הכאת קוצא דשערי תוך גופא דז"א עצמו הוא שואב ולוקח עמו מן האורות שבפנימיות דז"א, והם מנה"י דאבא וגם מנה"י דאימא מפרקין אמצעיים שלהם המלוכשים בחג"ת דז"א, ואז מוציאין הארה ההיא לחוץ אל יעקב, ונמצא שגם ביעקב יש קצת אורות מנה"י דאימא, וזכור זה היטב. ואמנם כשאותה הארה של האורות הנזכרים חוזרים לאחור עד רישא דרחל כנזכר לעיל, אז לוקחת גם כן הארה מהמוחץ דיעקב ומוליך עמו הארה ממשית אל דור המדבר באחוריו, ואז נגמרת ונעשית קשר דתפילין, ואז כתיב עליו יעקב איש תם כנזכר. באופן שאין דור המדבר נגמרת עד אחר הכאת קוצא דשערי דז"א כנזכר.

ואל תתמה איך היא קרובה יותר לז"א, יעקב מרוחק מן ז"א, כי הנה היא עומדת שם באחורי יעקב טפלה אליו, ולוקחת הארותיה מצד אחורי יעקב בסוד אור חזר ועושה אותה בסוד קשר דתפילין כנזכר, ואין זו מעלה אלא גירעון.

הגהות הרמ"ז והרנ"ש

(ס"ח) כתב בליקוטי תורה פרשת יתרו (ספר הליקוטים דף ל"ה ע"ג), שאין זה גריעות למושה אלא עדיפות, שהוציא את רחל מעמקי הקליפות והעלה אותה עד אחור באחור, וכשבא שלמה המלך מצאה מתוקנת, ולא חסרה כי אם להחזירה פנים בפנים שהוא יותר בנקל.

הגהות וציונים

תיצ. שער מאמרי דז"ל דף נ"ו ע"ד. תרצא. כראשית לב כט. תרצב. עץ חיים שער ל"ו פ"ב. תרצג. זוה"ק ח"ב דף קמ"ח ע"א.

יסוד אבא הנתון בסטרא דיסוד אמא. גם עניינו הוא כי אחר שנפסק יסוד אימא בחזה דז"א, שם בקצהו התחתון יוצא ומתגלה יסוד אבא, וז"ש מסטרא דיובלא, ר"ל מיסוד אבא היוצא מקצה התחתון דיובלא שהוא יסוד אמא.

עוד ביאור אחר יש, שאף על פי שאמרנו שהם מיסוד אבא, בהכרח הוא שבעת שיוצאין האורות נב ע"א האלו מתוך יסוד אבא, מתערבין הם עם האורות של החסדים דאימא המגולים העומדים סביבות יסוד אבא כנודע, ויוצאין אז לחוץ מעורבין אלו באלו, וגם הם בכלל דור המדבר. אבל אינם מכל בחינת אמא, רק מצד אחד בלבד שהוא בחינת הפנים דז"א, שהנה כשנבקע יסוד אבא להאיר ביעקב הוא יוצא דרך הפנים דז"א, ואז פוגע בחסדים דאימא אותם שהם בצד הפנים בלבד, ושם מתערבין קצת ניצוצות של החסדים ההם עם האורות היוצאין מיסוד אבא, ויוצאין לחוץ ביחד להאיר ביעקב, וז"ש שהם מסטרא דיובלא, כי גם בהם יש צד אחד וסטרא חדא דיובלא, והוא צד דפנים כנודע, ועיין ענין זה לקמן.

גם ביאור אחר יש, והוא שהנה החסדים המגולים דאימא הם סובבים ומקיפים ליסוד אבא מהחזה ולמטה, ולהיות הארתם מגולות גורמים להרבות אורו, ואז נבקע כלי היסוד ויוצא האור לחוץ, וז"ש דנפקו מסטרא דיובלא, כי מכח היובלא זה שמאיר בהם לכן הם יוצאים לחוץ כנודע. גם לעד"ן ששמעתי פירוש אחר ממורי ז"ל, והוא שדור המדבר הזה נקרא לאה אשת יעקב כנזכר לעיל, ואף

נעשה אז בזמן המדבר היה בחינת יעקב הנקראת דור המדבר כנזכר, וכל הנשמות של דור המדבר היו נמשכות מזווג זה, ולכן נקרא על שם.

וזה תבין מ"ש בספר הזוהר פרשת בהעלותך תרצ' שהדור ההוא היו כלם נכללים במשה, וכמו שאמר הכתוב תראה שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב. והטעם הוא שכולם יוצאים מהארת יסוד אבא שבתוך ז"א אשר הוא נקרא בחינת משה, כמבואר עליו שם משה הוא מיסוד אבא. ולהיות יעקב ונוק' שניהם נעשו מהארת יסוד אבא, לכן הנשמות הבאות מזווג ההוא כלם נכללים במשה, כי ממנו תוצאות כלם. וז"ש רז"ל תרצ' על פסוק תרצ' כל אשר עשה ה' למשה ולישראל עמו, שקול משה כנגד כל ישראל, כי כולם נעוצות שלו. גם זהו סוד שנקרא הדור ההוא בדברי הימים תרצ' דרדע, שפירושו חד דעה, לפי שיצאו מהדעת הפנימי חדא שבתוך יסוד אבא שהוא בחינת משה ע"ה, והוא הנקרא דעת עליון.

וזה בספר הזוהר תרצ' אמרו כי כל אנשי המדבר הם מסטרא דיובלא, והנה יובלא היא אימא ולא אבא. ואם תדקדק תבין שדברי הזוהר הם נכוחים למבין, שלא אמר מיובלא אלא מסטרא דיובלא, ר"ל מצדדי היובלא, שהנה אין הבינה עצמה נקראת יובלא, אלא היסוד שבה לבד, וזהו סוד פסוק ישלח שרשיו, שהוא הנהר העליון יסוד אמא, ושמו יובל. והנה יסוד אבא מלוכש כחוכו ומקיפו מבפנים מכל צדדיו הפנימיים, וזהו מסטרא דיובלא, שהוא

הגהות וצינונים

שם. וזה"ק ח"ג דף קנ"ו ע"א. תרצה. במדבר יא כא. תרצו. מכילתא פרשת יתרו פ"א. תרצו. שמות יח א. תרצו. דברי הימים א ב ו. תרצט. וזה"ק ח"א דף כ"א ע"ב. חש. ירמיה יז ח.

נתבאר סוד ב' פעמים יעקב וב' יציאות.
עוד יש פירוש ב', והוא שגם אחר צאתו
מחוץ לז"א האורות שלו עושין ב'
מסעות הראשונות בסוד דור המדבר
כנודע, שהוא קדמאה ליציאה לא שלים,
ואחר כך נוסע ועושה יעקב בעלה
בתראה האמיתי שהוא שלים, וזהו ב'
פעמים יעקב וב' יציאות, והבן זה.

פרק ב' חשב

והנה אחר שנתבאר ענין דור המדבר,
נבאר גם כן ענין ב' האורות
אחרות שיוצאות מיסוד אבא לחוץ לז"א,
והם נקראים סוד ב' המטות, מטה
האלהים ומטה משה עצמו כנזכר
בזוהר תשד, שגם אורות אלו נמצאו בזמן
דור המדבר. גם ענין הערב רב שהיו בזמן
דור המדבר מה ענינם, ואגב גררא נבאר
ענין עשו איך היה אחיו של יעקב ממש.

והנה נודע שהיסוד דאבא אשר נגלה
עתה מהחזה דז"א ולמטה, הנה
ודאיו^א ופשוט הוא שיאיר מכל צדדיו,
שהנה בשלמא מצד אחור אינו מאיר שם
מחוץ לז"א שום הארה, כיון ששם
עומדת רחל נוק' דז"א שהיא מבחינת
אורות אמא, אבל משאר הצדדים שהם
ימין ושמאל ופנים ודאי שאורותיו יוצאין
שם. ואם כן צריך לידע מה הם, שכבר
אורות היוצאים דרך פנים ביארנום לעיל,
שהם יעקב ודור המדבר, אבל אורות
הצדדין מי הם. והנה אחר שנבאר ענין

על פי שלאה זאת היא מיסוד אבא, עם
כל זה סתם בחינת לאה היא מסטרא
דיובלא, ולכן אמר בלשון זה.

והנה עם מ"ש יובן טעם שנקרא שמו
יעקב, לשון בקיעה, שיעקב
אותיות יבקע. גם יובן ענין יעקב יעקב
דפסיק טעמא כנזכר באדרא רבא דף
קל"ח תשד. גם יובן סוד פסוק תשד ויהי אך
יצא יצא יעקב, ב' יציאות, והענין הוא
כי הנה בחינת יעקב אינה יוצאת אלא
על ידי שתי בקיעות, א' היא בקיעת יסוד
אבא עצמו, ואחר כך האורות בוקעים
מסך אחר ב' והוא כלי גוף דז"א עצמו,
ואלו הם ב' פעמים יעקב וגם ב' יציאות
הנזכרים בפסוק.

עוד יש פירוש אחר, והוא שהנה בהכרח
הוא שכאשר נבקע יסוד אבא יוצאין
האורות תוך גוף ז"א מבפנים חוץ ליסוד
אבא, ואחר כך כשבוקעין גוף ז"א עצמו
יצא יעקב ב' מחוץ לז"א, והרי הם ב'
יציאות וב' יעקב. והנה כאשר יעקב
אבינו התחתון שבוה העולם התחיל לתקן
מעשיו, ועלה מדרגה אחר מדרגה,
ותחילה השיג להיות מרכבה לזה יעקב
החיצון שהוא קדמאה בערך יעקב אבינו,
כי היותר תחתון וקרוב אליו, ואז לא הוה
שלים. ואחר כך עלה ונעשה מרכבה
ליעקב הפנימי שבתוך ז"א שהוא בתראה
בבחינת מלמטה למעלה, ואז הוא שלים.
אבל בערך היציאות למעלה הפנימי הוא
קדמאה והחיצון הוא בתראה. וגם בזה

איפה שלימה

[א] הנה ודאי ופשוט הוא שיאיר מכל צדדיו וכו'. והטעם כמזכר נשער הפסוקים פרשת שמות (דף
כ"ג ע"ג) שאורות דאיומא מאירים סביבותיו, ועיין שם.

הנהגות וצינונים

תשא. ע"א. תשב. בראשית כו ל. חשב. עץ חיים שער ל"ב פ"ב דף ל"ה ע"ד. תשד. זוה"ק ח"ב דף מ"ח
ע"א.

ומטה האלהים היא בשמאלם, כי שם אלהים הוא דינין בגבורה. וענין קריאתם מטות הוא לב' סיבות, הא' להיות הארתם דרך נטיה באלכסון, שאינם לא (ס"א אלא) כנגד צדדי ז"א בימינו ובשמאלו, ולא ביושר דרך פניו, אלא נוטים אל האלכסון בקרן זוית. והב' היא שנודע שהיסוד נקרא ו' זעירא, כי צורתו כעין ו' ארוכה, ואלו ההארות יצאו מיסוד אבא והם הארות ארוכות כעין ווי"ן, ולכן נקראו מטות, כי המטות הם צורת ווי"ן ממש.

והנה להיות כי עיקר הארה שבשורה היא היוצאת ביושר, לכן עיקר הארה שבשורה הא' היא האמצעית הנקרא דור המדבר, אך ב' המטות העומדים באלכסון טפלים אליה כי הארתם מועטת. וכן על דרך זה בשורה השניה הארה האמצעית הנקראת יעקב היא עיקר ההארה, וב' ההארות העומדות באלכסון טפלים אליו כי הארתם מועטת.

והנה מטות אלו שניהם ניתנו למשה רבינו ע"ה, וגם כן נקראו על שמו מטה משה, והוא לסיבה הנזכרת לעיל, כי שניהם יצאו מיסוד אבא אשר שם היא כחינת משה רבינו ע"ה בהיותו מתעלם תוך ז"א כנודע, שבו נתון דעת דז"א דמצד אבא. וכמו שכל מה שברצון יסוד אבא לעשות עושה על ידי אלו פעולותיו שהם אלו המטות שבחוץ, כן משה רבינו ע"ה היה עושה כל פעולותיו על ידי אלו המטות, ופשוט הוא. והרי נתבאר ב' האלכסונות שבב' צדדי דור המדבר שבשורה ראשונה הסמוכה לז"א.

כי מטות וערב רב ועשו, נבאר מי הם אלו האורות אשר שם מן הצדדין, ושם נאמר שהם כחינת באר ומן וענני כבוד.

אמנם נבאר תחילה ענין הנזכר, והוא שגם צריך לידע שמלבד האורות שמאיר יסוד אבא לב' הצדדין דז"א במין ובשמאל, עוד יש הארות אחרות, כי מצד פנים דז"א ממש יש ב' שורות של הארות, א' היא שורה הפנימית הקרובה לז"א, והיא הנקראת דור המדבר נודע, והשורה הב' היותר חיצונה היא יעקב בעלה, אבל ב' אלו הם ביושר ממש דרך הפנים דז"א. האמנם גם באלכסון מאיר האור והכל דרך הפנים דז"א בלבד, והוא שהאור היוצא נוטה באלכסון ועושה הארה א' לימין דור המדבר, גם נוטה באלכסון לשמאל דור המדבר ועושה שם °הארה אחרת, ועל דרך זה הם עושים בימין ושמאל דיעקב העומד בשורה החיצונה ב' הארות, א' לימין וא' לשמאלו. באופן שדרך פנים ממש דז"א יש ב' שורות, וכל שורה יש בה ג' הארות, וההארה האמצעית שבכל שורה מהם היא מכוונת ממש ביושר דרך דא כנגדו, ושני ההארות לימין ושמאל נוטים אל האלכסון, אמנם כולם הם דרך פנים דז"א דיעקב.

והנה עתה בפרטות. הנה השורה הפנימית הסמוכה לז"א מצד פניו יש בה ג' הארות, האמצעית היא דור המדבר אשר כבר נתבארה לעיל, וב' המטות הם בימין ובשמאל. והנה בספר הזוהר תראה אמרו כי ב' מטות הם, הא' נקרא מטה סתם הנקראת מטה ה', והב' נקרא מטה האלהים, ומטה סתם שהיא כנגד מטה ה' היא בימין דור המדבר,

שהוא יעקב, אך בב' צדדיו הארתם מועטת, ואמנם הארת השמאל היא יותר מועטת מן הימין כנזכר לעיל, שלכן נתגייירו הערב רב ועשו לא נתגיייר. גם אותם שבשורה הפנימית הקרובים לז"א אין החיצונים נוגעים ונאחזים בהם כל כך, אבל עשו וערב רב שהם רחוקים מז"א בשורה החיצונה שלטו בהם החיצונים ביותר [רס"ו], ובשמאל שהוא עשו שלטו יותר מבערב רב להיותו מהשמאל כנזכר [רס"ו]. ובזה תבין ענין ערב רב שכל כך טרח משה רבינו ע"ה לגיירם

ואמנם ב' אלכסונות שבב' צדדי יעקב עצמו אשר בשורה החיצונה, הנה הם ערב רב מצד ימין, ולפי שנשמתם באים משם שהוא צד ימין לכן נתגייירו. והו' סוד מ"ש שהערב רב הם ניצוצות רמשה רבינו ע"ה בסודתו לך רד כי שחת עמך, אשר על כן טרח בעבורם כל כך ומת במדבר בעבורם, כי רצה לתקנם, כנזכר במקום אחרתו. ואמנם הארה שבשמאל יעקב היא בחינת עשו אחיו, ולהיותו מהשמאל לא נתגיייר. וכבר ביארנו שיעקב והארה היא באמצע

הגהות הרמ"ז והרנ"ש

[רס"ו] גלעד, שהוא סוד פסוק בישעיה (כו י) יחן רשע כל למד צדק בארץ נכוחות יעול וכל יראה נאות ה'. ר"ל שפסוק זה לפי הפשט מדבר בעשיו כמ"ש רז"ל (מגילה דף ו' ע"א), וכן גם כן לפי הסוד סמך יחן רשע, פירוש בתמיה, וכי ראוי הוא שתתן חגיגה לרשע, פירוש שיקבל הארה מחכמה, והו' יחן גימטריא חכ"ם, וניתן לו כמנין צד"ק, ואז אדרבה נעשה גימטריא רש"ע, המעם הוא משום כל למד צד"ק, שאין רוצה להרגיל בהאורותיו שהם כמנין צד"ק. (אמר משה, ר"ל כי תוסף מנין צד"ק עם אותיות עש"ו, יעלה הכל גימטריא רש"ע ודו"ק). ומ"ש בארץ נכוחות יעול, ר"ל שארץ היא מלכות, כשהיא בא נוכח פני ה', דהיינו פנים בפנים לעשות זיווג, אז מבריחין תחלה הנזכר כאן, והו' יעול, ר"ל שהוא בורח אל השדה לצוד ציד. וכן יעול גם כן ר"ל שהקדוש ברוך הוא יעשה גם כן עמו עול ומרמה, ותשפיע כל הברכות והשפע דווג דו"ן ליעקב שהוא יורש עתה מקומו. ועתה המעם הוא שעשיו הוא בורח משום כל יראה גאות ה', ר"ל כמ"ש בזוהר חדש שיר השירים שאין הסמרא אחרא הולך משם רק על ידי תחבולה ומרמה, שאין הכסיל חפץ בתבונה, והו' בא יעקב במרמה, ר"ל באותה מרמה שעושים בית דין של מעלה, ולוקח הברכות. והו' סוד (במשה כה נה) ויאהב יצחק את עשיו כי ציד בפיו, ר"ל למה היה אוהב יצחק את עשיו, כשביל אותה האורה שהיה לו מיסוד אבא שהוא כמנין צד"ק. והו' סוד כי ציד בפיו, ר"ל שכאשר תחבר ציד עם פ"י יעלה גימטריא צד"ק, והו' סוד כי ציד בפיו הנאמר שם והבן, עכ"ל.

[רס"ו] גלעד, שהוא סוד פסוק (קדלה יז טו) מקום המשפט שמה הרשע ומקום הצדק שמה הרשע. ר"ל במקום שהוא עומד יעקב הנקרא משפט, בסוד (תהלים פא ה) משפט לאלהי יעקב ע"ש, שם מתגלים אורות הנבחות דאבא שנקרא רש"ע גימטריא תק"ע, גימטריא כ' פעמים מנצפ"ך עם י' אותיותיהם. ובמקום הצדק שמה הרשע, ר"ל במקום שעומד עשו הנקרא צד"ק על שם האורות הנזכרים, והנה כשתחבר עשיו עם הארתו שהיא צד"ק יהיה הכל כמנין רש"ע, והו' שמה הרשע. והו' סוד פסוק (תהלים יז ב) הולך תמים ופועל צד"ק, הולך תמים שהוא יעקב הנקרא (בראשית כה כז) איש תם, הולך למקום עשו, ופועל צדק, ועושה פעולה עם הארה של צדק מה שהיה עושה עשו, והו' ופועל גימטריא יעקב עם ד' אותיותיו, ופועל צד"ק גימטריא עשו עם ג' אותיותיו והכולל. ואימתי נעשה זה שיעקב לוקח מקום עשו, ו"ש ודובר אמת בלבבו, ר"ל ודובר שהוא לשון זיווג, כמ"ש רז"ל (במכות דף י"ג ע"א) ראיה מדברת עם אחד בשוק, והו' בעת שרוצה לזווג אמת שהוא ז"א עם לבבו שהוא רחל, בסוד (מלכים א יז ה) הסיבות את לבם באורנית, אז עשו שהוא הכסיל אין חפץ

הגהות וציונים

תשו. שמות לב ז. תשו. שער הפסוקים דף כ"א ע"ב.

כי היו ניצוצותיו כנוזר, וכמו שאמר
 וכתוב לך רד כי שחת עמך ממש,
 וכמ"ש לעיל שדור המדבר היו מבחינת
 הדעת דמצד אבא שבז"א הנקרא דעת
 עליה, גם הערב רב נמשכין משם כנודע,
 ולכן גם ערב רב גימטריא דעת. גם בלעם
 היה מבחינת קליפה הנאחזת בדעת הזה,
 כמ"ש חס"ח וידע דעת עליון, עליון ממש,
 ולכן היה מקטרג בדור המדבר, לפי כי
 היה דבוק ואחר כך נפרד מהם, ולכן
 היה שונא אותם מחמת קנאה.

תבין ענין עשו שכל כך טרח אביו
 לקרבו תחת כנפי השכינה לברכו,

כמו שאמר הכתוב תשט ויאהב יצחק את
 עשו, לפי שיצחק הוא מצד שמאל שהוא
 הגבורה, גם עשו הוא מצד שמאל דיעקב
 והיה נמשך מתוך יסוד עליון דאבא
 כנוזר. גם תראה כי עשו נאחז ביסוד
 דאבא מבחינת אחוריים שלו, שהם יו"ד,
 יו"ד ה"י וכו', שהם גימטריא קפ"ד, ועם
 עשרה אותיותיו גימטריא צדק, ורוצה
 להתאחז ביעקב שהארתו מרובה כנוזר,
 ורוצה להתקרב אליו ^(חס"ח), ואז בהתקרב
 ובהתאחז צדק עם יעקב תשי, כי כן
 גימטריא שניהם שוים, ועיין במ"ש
 לעיל תשיא על שמו של יעקב שהוא

הגהות הרמ"ז והרנ"ש

הרמ"ז, והולך לשדה לצוד ציד, ואז יעקב יורש מקומו, ולוקח הברכות. (אמר משה, ועל פי זה
 נמשך לתוך קושיא גדולה, והיא כי משפ"ט לשון זכר, ורשע בסגול לשון נקבה, וצד"ק לשון נקבה,
 ורשע בקמץ לשון זכר, וגם שנוי רשע ורשע. ועל פי האמור יבא על נכון, כי משפט הוא יעקב,
 ורשע ר"ל כי הגבורות לעולם נקבות כנודע, ור"ל כי יוצאים כמנין רשע גבורות שהם ב'
 נקבים בנצפ"ך, ומקום הצד"ק ר"ל שתוסף צד"ק על אותיות עשו ויהיה גימטריא רשע, שהוא עשו
 הרשע, ודו"ק ודי למבין והי"ב).

חס"ח גלעד"ן, הנה נתבאר לעיל שיעקב מקבל תחלה הארת צדק קודם שמקבל עשו, ובעת שמקבל
 יעקב הארת צד"ק יעלה מספרו כמנין עש"ו כנוזר לעיל. וזהו סוד שאמר יעקב ליצחק (בראשית כ"ט)
 אנכי עשוי בכורך, ר"ל שמו של הא' אני, ואני ראוי לקבל הברכות, כנוזר שכל הארות דיסוד אבא
 אים אצלו מקודם. אבל עשו אמר (שם כ"ב) אני בנך בכורך עשוי, ר"ל אני בנך ששמו הא' נקרא
 עשו ואחר כך הוא מקבל גם כן הארת צדק. וכבר נתבאר לעיל שכשתחבר עשו עם צד"ק יעלה
 גימטריא רש"ע, לכן ויחרד יצחק חרדה גדולה, על שנתגלה שאין בידו לתקנו ולהוציא ממנו הארת
 צד"ק עפ"י של עשו שהוא רש"ע, והודאת בעל דין כמאה עדים רמי, לכן חרד יצחק. אבל יעקב
 לבש את עצמו בהארת צד"ק, בסוד (איו"ב כ"ד) צדק לבשתי וילבישני כמעיל וכו', בסוד (שם כ"ה) יכן
 רשע תצדיק ילבש, כי יעקב הולך למקום עשו בעת שעשו הולך אל השדה אל החיצונים כנוזר
 לעיל, וזהו גם כן כוונת יעקב אנכי עשו בכורך, ר"ל שאני במקומו עומד, ואני מתלבש עצמי בהארת
 צדק שיש לעשוי, ולי נאה הברכות לקבל. וכשראה יצחק שהמאציל העליון כך רוצה שעשו אין
 ראוי לקבל הברכות, לכן ויחרד יצחק חרדה גדולה, אבל יעקב על ידי שלקח מקום עשוי במרמה
 הדינו בחכמה של פמליא של מעלה, אם כן הוא מוכרח לקבל הברכות, לכן אמר (בראשית כ"ה) גם
 בןך יהיה. וזהו סוד פסוק (תהלים מ"ח) אהבת צד"ק ותשנא רש"ע, ר"ל צדק של עשוי צדק שתשנא
 אותו, לא כמו יצחק אבינו שאהב לעשוי כי ציד בפיו כנוזר, כי כשיבא לעשוי הארת צדק מתגבר
 הא אדרבה ונעשה רש"ע לישראל, ולכן ראוי לשנא אותו. אבל הארת צדק שמקבל יעקב, אף על
 פי שעולה מספרו עש"ו, מכל מקום ראוי לאהוב אותו מפני שעולה מספרו שלו"ם, בסוד (איו"ב כ"ה)
 עשה שלום במרומיו, (ותכן) [וכן] יעקב שימש במרום. וזהו סוד פסוק (תהלים צ"ט) כי עד צדק ישוב

הנהגות וצינונים

נחת. במדבר כ"ט. חשט. בראשית כ"ה. כח. תשי. בעץ חיים נוסף: נעשה עש"ו. תשיא. דף מ"ח ע"ד.

יובן תשלום הפסוק, כי כוונתו לספר
שאחר שיצא יעקב ב' יציאות ונעשה
יעקב עד מחוץ לז"א בשורה החיצונה אז
שם, ועשו אחיו גם כן בא ועמד בצידו
השמאלי דיעקב כנוצר, ועל ידי זה נעשו
שני אחים ממש תאומים זה עם זה.

בגימטריא ב' שמות אלהים עם עשר
אותיות שבהם, וגם נתבאר בפסוק חשיב כי
שרית עם אלהים ועם אנשים חשיב, ומן ב'
שמות אלהים אלו היה רוצה להתאחו
בהם עשו להיותם בחינת דינים.

[רמב"ם] והנה קשה לפי זה כי הנה ביאור זה
מדבר בעת לדתם ויצא אתם
לאויר העולם [רמב"ם], וכפי פשט המשך

וזהו סוד פסוק חשיב יהי אך יצוא יצא
יעקב מאת פני יצחק אביו ועשו
אחיו בא מצידו, וכבר נתבאר לעיל ענין
ב' יציאות אלו שיש ביעקב, [ו] ועם זה

הגהות הרמ"ז והרנ"ש

משפט, שהוא יעקב הנקרא משפט לאלהי יעקב, הוא יושב במקום עשו צדק, שהוא מקומו דעיו
שהולך חוץ לשדה. ואחריו כל ישרי לב, ר"ל כל הארות המתגלים מבקיעת לב דז"א ביושר מכל
מקום הולכים אחריו, והוא מקבל אותם שם במקום הצדק. וזהו סוד (תהלים צט ד) אתה כוננת משרים.
שיעקב מקבל הארתו דרך יושר ועשו מקבל הארתו באלכסון, מכל מקום משפט וצדקה ביעקב אחר
עשית, בתחבולה שיקבל גם כן צדק עם המשפט ביחד. וזהו סוד פסוק (ידמיה לא כב) יברכך ה' צדק.
ר"ל הברכות דיווג זו"ן הולכים במקום נזה צדק שהוא מקום עשיו, ושם מקבל יעקב הברכות.

[רמב"ם] נלעד"ן, שזאת התמיהא אינה תמיהא, כי בכאן צריך עיון ממה נפשך באיזה זמן הוא מדבר
ביעקב שהולך למקום עשיו, אם בזמן שדור המדבר קיים, יש לדקדק, והלא האר"י ז"ל כתב בספר
הדרושים (עין חיים שער ל"ז פ"ב) שאחר ליל פסח שיצאו ישראל ממצרים עד שבנה שלמה המלך ע"ה
בית המקדש, היתה בכל ימי השבתות פנים בפנים בבחינה ו', ובכל ימי החול אחר באחר בבחינה
ג', שהיתה פרצוף י' ספירות מהחזה ולמטה, וגם אור ה' ראשונות דז"א האירו בה תמיד, עד כאן.
ונודע כי בשחרית שבת בחזרת העמידה הנה יעקב מתלבש במקום ז"א כשיעור כלו, ורחל ארוכה
במחזה לגמר, ואז מזדווגת עם יעקב, שזיווג זה נחשב כאילו הוא מזווג ז"א עם רחל ממש, ואף
על פי שז"א עולה בנ' אמצעיות דאבא. אם כן למה היה צריך יעקב לילך למקום עשו, והלא יש
לו מקום פנוי במקום ז"א, שז"א עלה למעלה, וגם שהוא בעצמו צריך שיזדווג עם רחל. ואם תאמר
במוסף שבת הוא מ"ש, מכל שכן שאז ז"א כל פרצופו עולה באבא, ורחל כל פרצופה עולה
באימא, ואז במקום זו"ן למטה הם מזדווגים יעקב ולאה, אם כן מה טעם הוא זה שיעקב ילך
למקום עשיו, ואת"ל.

[רמב"ם] קול הרמ"ז, דברי הרב נכונים בכל, כי בימי דור המדבר היתה בחינה זו בשבת, ובזמנים אחרים
בכל עת ובכל שעה שיש זיווג ע"ה ישראל יש בחינה זו לרחל, שמוכרח יעקב להניח מקום
פנוי לרחל, אבל אינו מדבר בזיווג יעקב עם רחל, שזה פשוט שאין צורך לבחינה זאת כיון שיש
להם מקום לזווגם.

איפה שליטה

[רמב"ם] ועם זה יובן תשלום הפסוק וכו'. בעין חיים כ"י נ"צ הגהות המסיד רבי דוד פארדו ח"ל, ומ"ש
(בראשית כ) מלת פני יצחק אצו, כי ההארה זו נמשכת מן יסוד דלכא שנחנך יסוד דז"א הנקרא
ק"ץ מ"י אופיות יצחק, ומלת פני ר"ל מפיניות היסוד הנזכר, וכן היסוד כולו פנים ואין צו אחר
נודע. אי נמי יצחק האמור כלן הוא על יס"ס הנקרא לפעמים יצחק כמ"ש בספר מאורי אור (מערבת
האל"ף אות קל"ו) עיין שם, וזה ניחא שאמר יצחק אצו, עכ"ל.

הגהות וציונים

חשיב. בראשית לב כט. חשיב. שער הפסוקים דף י"ז ע"א. תשיד. בראשית כז ל.

המחברים נראה ויחסי שמדבר אחר זמן רב
בעת נטילת הברכות ^[ועיני]. אמנם ביאור
הענין הוא כך, והוא סוד גדול ונעלם
בענין חזק ז"ן, כי יש בו תמיהא גדולה
כפי הנ"ל ^[ועיני], שהרי יעקב עומד בפני
רא מנזכר לעיל, ואם כן כשהזו"ן
מזוהרים פנים בפנים היכן יש לה מקום
לרחל נוק' דז"א לעמוד שם.

חזקה חשוכה שאלה זו רמוזה בפסוק זה
ועשו אחיו בא מצידו, והענין כי
הנה בזהיר שיר השירים תשטו בענין אלפא
בשם דא"ת ב"ש ביאורה שם בענין זווג
ז"ן, ואיך הקליפות מתרחקות משם בעת
הזאת, ונמצא שכאשר רחל נוק' דז"א
בזה להזדווג עם ז"א, אז עשו שהוא

בחינת הקליפות אף על פי ששורשו הוא
בקדושה, הנה הוא יוצא והולך אל השדה
ההוא של החיצונים כנודע, בסוד תשטו כי
בשדה מצאה, שהוא מדור הקליפות
הנקרא סטרא דחורבא כנזכר בספר
הזוהר תש"י, ולפי שעשו נוטה אל הקליפות
לכן הולך אל השדה ההוא לצוד ציד, ואז
יעקב יורש מקומו ולוקח ברכתו, שהיא
בחינת אותה הארה שהיא נמשכת לו
מיסוד אבא בהיותו שם בצידו של יעקב,
ועתה לוקח יעקב כל אותם הברכות.

ואמנם לקחת הברכות במרמה, יובן
במ"ש שם בזהיר שיר השירים
שאין הסט"א הולך משם רק על ידי
מרמה ותחבולה שעושים לו, שמכריזין

הגהות הרמ"ז והרנ"ש

ועיני ואם תימצא לומר שזה מדבר בזמן שבית המקדש קיים, ואז היה הזווג דזו"ן פנים בפנים אפילו
סתר, במ"ש האר"י ז"ל בדרוש הנזכר לעיל (אות רס"ט), ואז היו מזווגים ישראל עם רחל באצילות
במקום, ולמטה לא היה מקום לעמוד רחל, ולכן היה מוכרח יעקב לילך למקום עשוי. הלא אם כן
יל שאלא בין יעקב לז"א היה מקורם עומדת שם דור המדבר שהיא אשת יעקב פרצוף שלם, אם
כן עתה שנסתלק אותו הפרצוף ונתבטלה בודאי הוא שנשאר מקומה פנוי, ונשאר אז חלל בין יעקב
לז"א, אם כן למה היה מוכרח יעקב לילך לצדדין, כדי לעשות מקום לרחל שתוכל לעמוד שם עם
ז"א פנים בפנים, והלא א"צ לזה כיון שמקום דור המדבר פנוי, אם כן למה אינה נכנסת ועומדת
במקומה, ומה נעשה בזה המקום, והלא מקום יעקב בשורה החיצונה וכל שורה הפנימית פנויה,
ולמה אינה עומדת במקומה.

ועיני קול הרמ"ז, האמת שנסתלקה, אמנם לעולם נשאר קשר תפילין דיעקב כנ"ל, וכשבת מאירים
בית שאת, שכבר נכנסו בזעיר אנפין המקיפים דל"מ דצלם כנודע, ועוד מי הגיד לו שיספיק לרחל
מקום דור המדבר, והלא היא עקרת הבית פרצוף שלם מי' ספירות מנקודות ראצילות, מה שאין
בדור המדבר שלא היתה רק הארה לבד, ואם כן אין מקום לתמיהתו, ודברי הרב נכונים ואין
בהם קושיא כלל, עכ"ל.

ועיני ועוד ראינו לדברינו להחזיק הקושיא, והלא אפילו עתה בגלות בכל לילה אחר חצות, אז לאה
נעלה פנים בפנים עם יעקב בכל אורך ז"א ומזווגות עם יעקב, ואם כן למה נגרע רחל מלאה,
איך יש מקום ללאה לעמוד בין יעקב וז"א ומזווגות עם יעקב, ולרחל לא נמצא מקום לעמוד ביניהם
לזוג עם ז"א. ואין לומר שלעולם רחל כשזווגות עם ז"א עומדת במקום לאה, ומה תאמר למה
יעקב הולך לצדדין, הטעם הוא לפי שאסור לשמש בפני שום אדם ואפילו תינוק, כמ"ש בהרמב"ם
הלכות אישות סימן כ"ה, אם כן מפני דרך ארץ הולך לצדדין כדי שלא יסתכל בזווג דזו"ן, ואכתי
שכא קשיא מדברי הרב, שאין מתמיה אלא היכן יש לה מקום לרחל נוק' דז"א לעמוד שם כנזכר
לעיל, וצריך עיון, עכ"ל.

הגהות וצינונים

תשטו. זוהר חדש דף ס"ז ע"א. תשטז. דברים כב כז. תשיז. זוה"ק ח"א דף קכ"ב ע"א.

לרחל עם ז"א הנקרא ישראל, אבל הזווג היה מיעקב עם בחינת לאה זו הנקראת דור המדבר כנוצר לעיל.

והנה אחר שנזווגה רחל עם ז"א, אז עשו בא מן השדה וחזר ונכנס במקומו, שלא הלך משם אלא על ידי-

המרמה שרימו אותו כנוצר כדי שלא יקבל הברכות הניתנות בעת הזווג, וכאשר רואה ומרגיש בדבר שהכל היה במרמה כדי שיעקב יקבל הארותיו וברכותיו, והוא אך יצא יצא יעקב ועשו אחיו בא מה השדה ויושב בצידו דיעקב כבראשונה, ששם הוא מקומו, ואז מרגיש שיעקב לקח ברכותיו במרמה הנז', ואז צועק בקול מה על שרימוהו, שהוא לא חשב שהיו מזווגים אז, שאילולי כך לא היה הולך.

פרק ג תשכ

ועתה נבאר ענין המרגלים, וענין שלש מתנות טובות שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל, באר ומן וענני כבוד, על ידי משה אהרן ומרים, ואחר כך חזרו שלשתן על ידי משה. וגם בו יתבאר מ"ש לעיל שבזמן דור המדבר היה הזווג יעקב עם לאה הנקראת דור המדבר, ואחר שמתו דור המדבר אז נתבטלה לאה זו ונכנסה רחל במקומה, והיה הזווג מז"א עם רחל הזאת פנים בפנים.

והענין הוא כי כאשר מתו כל דור המדבר ואת בניהם הקים

שיבואו כל פמליא של מעלה לראות בכבוד המלך, והנה הקלי' הנק' מלך זקן וכסיל לא יחפץ כתבונה לראות בכבודו של מלך, ואדרכה הולך מדעתו ומתרחק משם, וכן וכן כן מזווגים המלך והמלכה ויעקב לוקח ברכותיו. נמצא שאלמלא ידע שכונתם הוא להזווג לא היה הולך משם כדי לקחת חלקו מן השפע ההוא הנשפע אז, וזו היא המרמה שמרמין אותו, ועל ידי זה לוקח יעקב העליין ברכותיו של עשו, שהנה אז הולך יעקב במקום עשו, ושם מקבל הארותיו שהם סוד הברכות, ואז נשאר מקום יעקב פנוי, ושם באה רחל אשר היתה עומדת באחור כנודע, וחזרת עם ז"א פנים בפנים בהיותה עומדת במקום יעקב, ואז מזווגים יחד, באופן שאין מקום לרחל לעמוד פנים בפנים עם ז"א להזווג עמו, עד אשר עשו ילך אל השדה לחורבא כנוצר, ואז יעקב יורש מקומו וברכותיו והארותיו, ואז רחל עומדת במקום יעקב, והבן הקדמה זו וזוכרה.

ואמנם אין ענין זה רק אחר שמתו כל דור המדבר, שאז נתבטלה הארת דור המדבר הנקראת גם כן לאה אשת יעקב כנוצר לעיל תשי"ח, ובוזה אין הפסק בין רחל העומדת במקום יעקב אל הז"א להזווג עמו, כיון שאין שם בחינת דור המדבר כמ"ש לקמן תשי"ח בע"ה. אבל כל זמן שהיו דור המדבר קיימים היתה אותה הארה דבחינת לאה אשת יעקב הנקראת דור המדבר שם במקומה, ולא היה זווג

איפה שדימה

[ג] ובין כך ובין כך מזווגים וכו'. ענין חיים כ"י נ"צ הגהות המסיד רבי דוד פארוזי וז"ל, וזהו סוד הפסוק (שמות כ"ד) אִם לֹא יִמָּצֵא הַגִּבּוֹר שֶׁהוּא סֵטְרָא אֲחֵרָא עַל יְדֵי מַעֲשֵׂה הַתַּחֲתוּנִים שְׁגוּרִים כָּל זֶה, אִם וְנִקְרַע בְּעַל הַיָּמִים שֶׁהוּא ז"א אֵל הָאֱלֹהִים שֶׁהוּא הַמַּלְכוּת, וְנַעֲשֵׂה הַזּוּג, ע"כ"ל.

הגהות וצינונים

תשי"ח. דף ג"א ע"ג. תשי"ט. ע"ד. תשכ. עץ חיים שער ל"ב פ"ג דף ל"ו ע"ג.

אוצר מפרשים ותרשימים

פרצופים היוצאים מגלוי יסוד אבא (מבט העוף)

פנים נוק'

נוק' (רחל)

(באר בחזרת פב"פ עם ז"א)

אחור נוק'

אחור ז"א

מך

ענני
נבד

שמאל
הוד

ימין
נצח

ז"א

יסוד אבא

שמאל

ימין

פנים ז"א

מטה
ה'

מטה
אלוהים

אחור הוד המדבר
דור המדבר (לאה ויעקב)
פנים דור המדבר
אחור יעקב

שורה א'
ג' פרצופים

יעקב

עבר רב

עשו

שורה ב'
ג' פרצופים

פנים יעקב

ימין
אחור חיצונים

שמאל
אחור חיצונים רב